

טבת התשע"ה

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל
"אני אקשה את לב פרעה" אל מול הבחירה החופשית
לפרשת וארא (על פי שיעור של הרב יעקב מדן)

1. **שמות ג י"ט:** ולא על ישראל לעבוד עכו"ם, אלא כולן חטאו מעצמן וכולן נתחייבו למנוע מהן התשובה

4. **שמות ז' כ"ג:**

ויפן פרעה ויבא אל ביתו, ולא שת לבו גם לזאת.

5. **שמות ח' י"א:**

וירא פרעה כי היתה הרוחה והכבד את לבו ולא שמע אליהם, כאשר דבר ה'.

6. **שמות ט' ז':**

וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד, ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם

7. **שמות ט' י"ב:**

ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם, כאשר דבר ה' אל משה.

8. **שמות ט' ל"ד:**

וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות ויוסף לחטא, ויכבד לבו הוא ועבדיו. ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל, כאשר דבר ה' ביד משה.

9. **שמות י' י"א:**

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה, כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבן. ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בס, וידעתם כי אני ה'.

10. **שמות י' כ"ז:**

ויחזק ה' את לב פרעה ולא אבה לשלחם. ויאמר לו פרעה לך מעלי, השמר לך אל תוסף ראת פני, כי ביום ראותך פני תמות.

11. **שמות י"ד ג:**

ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדבר. וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני ה' ויעשו כן.

1. **שמות ג י"ט:** ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך, ולא ביד חזקה. ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאותי אשר אעשה בקרבן, ואחרי כן ישלח אתכם

2. **שמות ז' ג-ד:**

ואני אקשה את לב פרעה, והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים: ולא ישמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים, והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים

3. **הרמב"ם (הל' תשובה ו', ג):**

ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים, עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו - שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה...

לפיכך כתוב בתורה 'ואני אחזק את לב פרעה', לפי שחטא מעצמו תחלה, והרע לישראל הגרים בארצו שנאמר 'הבה נתחכמה לו' - נתן הדין למנוע התשובה ממנו עד שנפרע ממנו, לפיכך חזק הקב"ה את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר 'שלח ועשה תשובה', וכבר אמר לו הקב"ה אין אתה משלח שנאמר 'ואתה ועבדיך ידעתי וגו' ואולם בעבור זאת העמדתך? כדי להודיע לבאי העולם, שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא - אינו יכול לשוב, אלא ימות ברשעו שעשה בתחילה ברצונו.

וכן סיחון - לפי עונות שהיו לו נתחייב למונעו מן התשובה, שנאמר 'כי הקשה ה' א-לוהיך את רוחו ואמץ את לבבו'. וכן הכנענים - לפי תועבותיהן מנע מהן התשובה עד שעשו מלחמה עם ישראל, שנאמר 'כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה עם ישראל למען החרימם'...

נמצאת אומר, שלא גזר הא-ל על פרעה להרע לישראל, ולא על סיחון לחטוא בארצו, ולא על הכנענים להתעב,

12. שמות י"ד י"ז

ואני הנני מחזק את לב מצרים ויבאו אחריהם, ואכבדה בפרעה ובכל חילו ברכבו ובפרשיו. וידעו מצרים כי אני ה' בהכבדי בפרעה ברכבו ובפרשיו.

13. הרמב"ן:

ואני אקשה את לב פרעה - אמרו במדרש רבה גלה לו שהוא עתיד לחזק את לבו בעבור לעשות בו הדין תחת שהעבדים בעבודה קשה. ועוד שם כי אני הכבדתי את לבו, אמר ר' יוחנן מכאן פתחון פה למינין לומר לא היתה ממנו שיעשה תשובה ... והנה פירשו בשאלה אשר ישאלו הכל, אם השם הקשה את לבו מה פשעו. ויש בו שני טעמים ושניהם אמת, האחד כי פרעה ברשעו אשר עשה לישראל רעות גדולות הנה נתחייב למנוע ממנו דרכי התשובה, כאשר באו בזה פסוקים רבים בתורה ובכתובים, ולפי מעשיו הראשונים נדון. והטעם השני כי היו חצי המכות עליו בפשעו, כי לא נאמר בהן רק "ויחזק לב פרעה", "ויכבד פרעה את לבו", הנה לא רצה לשלחם לכבוד השם, אבל כאשר גברו המכות עליו ונלאה לסבול אותם רק לבו היה נמלך לשלחם מכוונת המכות לא לעשות רצון בוראו, ואז הקשה השם את רוחו ואמץ את לבבו למען ספר שמו, כענין הכתוב "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים" וגו'.

אשר אמר קודם המכות "ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם" יודיע למשה העתיד להעשות בו במכות האחרונות, כענין שאמר "ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלוך", וזה טעם "ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אותותי", כלומר שאקשה לבו למען רבות מופתי בארץ מצרים, כי בחמש מכות האחרונות גם בקריעת הים נאמר ויחזק ה', "כי לב מלך ביד ה' אל כל אשר יחפוץ יטנו"

14. שמות ד' ל-לא:

"וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האתת לעיני העם: ויאמן העם, וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל וכי ראה את ענינם, ויקדו וישתחוו"

15. שמות ז' כב-כה:

"ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם, ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהים כאשר דבר ה': ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת: ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתת ממימי היאר: וימלא שבעת מימים אחרי הכות ה' את היאר."

16. שמות ח' ד':

"ויקרא פרעה למשה ולאהרן, ויאמר - העתירו אל ה' ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו לה"

17. שמות ח' ה-ו:

"ויהאמר משה לפרעה - התפאר עלי, למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה. ויאמר למחר, ויאמר - כדברך, למען תדע כי אין כה' א-לוהינו"

18. רש"ר הירש:

ואני אחזק את לבו - ... מופת אחד מסוג זה אם יתמיד יהפך לפורענות כה גדולה עד שהמלך ישלח אתכם לא מתוך השתכנעות אלא מתוך פחד מצוקה ויאוש, אך לא אתן שיהיה כזאת, אחזק את לבו ואמץ את רוחו למען יעמוד בסבל המכות עד שישתכנע ויכיר כי "ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים"

כי אני הכבדתי את לבו - לא החרבתי הכל בבת אחת, לעולם, וביחוד במכת הברד השארתי לו את היקר לו מכל, וכל עוד שחסכתי ממנו עד הנה צער אנוש זה, השחתת שיפעת הפרי המצרי, יכול היה להטיל ספק בעוצמתי המוחלטת, יכול היה למצא עוגן במחשבה, שרשי כוחה ורווחתה של מצרים פרושה עליהם חסות אשר כוחי לא ישיגנה...

19. דברים ב' ל':

"ולא אבה סיוחן מלך חשבון העברנו בו, כי הקשה ה' א-לוהיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתן בידך כיום הזה"

20. יהושע ב' י-יא:

"כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים, ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן, לסיחון ולעוג, אשר החרמתם אותם: ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם, כי ה' א-לוהיכם הוא א-לוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת"

21. יהושע י"א, כ:

"כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה את ישראל, למען החריםם לבלתי היות להם תחנה כי למען השמידם כאשר צוה ה' את משה"

22. הושע י"ד, י:

"כי ישרים דרכי ה', וצדקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם"